

Valeriana

ČTENÍ PRO PŘÁTELE
BIOLOGICKO-DYNAMICKÉHO
ZEMĚDĚLSTVÍ

č. 4

PŘÍLOHA ČASOPISU „INFORMAČNÍ BULLETIN EKOLOGICKÉHO ZEMĚDĚLSTVÍ“ č. 11

MÍSTO ÚVODNÍKU

Čtvrtou Valerianu začínáme poněkud netradičně následujícím vyprávěním trpaslíka Vandra z pohádky Jakoba Streita Příhody skřítků Puška. Namísto dlouhého povídání o tomto čísle (je věnováno převážně živočišnému světu) nabízíme k zamýšlení pohádkovou pasáž.

„Velectěný králi, ctění rádcové! Budu Vám vyprávět o svých zážitcích a o svém putování lidskou říší. Dnes bych Vám povyprávěl o jednom veselém a jednom zlostném sedlákovi. Náš král mne pověřil, abych zjistil, jak se to tam nahoře na zemi má s lidmi a se zvířaty. I vydal jsem se tedy za posledního úplňku k selskému statku v jednom tichém údolí na zemi. Po jiném hospodářství nebylo široko daleko ani stopy. Dům měl mnoho skleněných očí, které se jmenují okna. Lidé tu již moc neradi sedí ve tmě.

V zahrádce před domem kvetla spousta krásných květin. Mezi květinami pracovala zrovna jedna lidská žena. Starala se, aby se rostlinám dobře dařilo. Železnou pazoukou připevňovala na dřevěné tyčce kypřila půdu. Z nádoby s dlouhatánským nosem lila vodu ke kořínkům rostlin. Často přitahovala rukama kvítky ke svému nosu, aby nasála jejich vůni. Lidé věří, že ten, kdo nasaje hodně květinové vůně, získá hezkou a dobrou duši. Kromě toho si povídala s kočkou, která se jí otírala o nohy a dělala kočičí hrbet.

Okolo domu poletovaly vlaštovky, zalétaly do svých hnízd, která si vystavěly pod střechou, a krmily mladé komáry a mouchami. Ve dvoře kdákaly slepice, hrabaly se přitom v zemi, a kohout k tomu hrdě kokhal. Té ženě se to asi líbilo. Donesla z domu zrní a vhodila těm opeřencům několik hrstí na zem. Bylo to moc veselé. Tydlety slepice doveďou totiž nesmírně rychle zobat. A po celou tu dobu vylétaly z malého domečku stojícího opodál stovky včel, aby navštívily květiny na zahradě i na loukách a přinesly svým družkám med.

Najednou se otevřely dveře a s hlasitým Hou-hou! vyháněl nějaký chlapec krávy na pastvu. Mnohé z nich měly na krku zvonce, které moc krásně zvonily. Hned jsem jedné krávě vyšplhal po ocasu na záda a jel jsem s ní na pastvinu. Malý pasáček znal každou krávu jménem. A byla to moc zvláštní jména: Čumila, Hleděna, Polárka, Malena, Hnědka a tak podobně. Chlapec je laskal za ušima, hladil po plecích a prozpěvoval si vesele písničky: „Já mám koně, vraný koně“, „Andulko šafářova, husičky nemáš doma“ a ještě spoustu dalších. Když se krávy nasytily šťavnatých bylin, lehly si na zem a začaly přezvykovat. A tu vylezlo z kořenů rostlin mnoho bratříčků trpaslíků a všichni si spolu hráli mezi pokojně ležícími zvířaty, sedali si na jejich rohy, na záda a vůbec nejraději na špičku ocasu. Když krávy odháněly ocasem mouchy, mohli pak skřítkové svištět vzduchem velikánským obloukem.

Bratříčci skřítkové se tam radovali a dováděli, já jsem však chtěl navštívit i místo, kde krávy bydlí. A tam jsem se potkal s tím veselým sedlákem. Tedy, musím říci, že ty krávy si zrovna dvakrát na čistotu nepotrpí. Hnojí pod sebe jaksepatří a to jejich obydlí je toho plné. Sedlákovi se to ale líbilo a všechno to pěkně seškrabal na hromádku. Pak se chopil takového vozíčku s jedním kolečkem a dvěma držátky a všechnen hnůj vyvezl ven na hromadu. Tam ho pěkně urovnal a uhladil, jakoby z něj chtěl postavit domek. Celý se přitom tetelil radostí, píska si písničku a pes běhal kolem něj a zvesela štěkal. Když byl všechnen hnůj venku, přinesl sedlák zlatožlutou slámu a přichystal z ní kravám čisté a teplé postýlky. Byl jsem moc zvědavý, co se bude dít, až chlapec přivede krávy nazpět do chléva. Představte si to: sedlák se napůl posadil a napůl si podřepne pod krávu a začne ji tahat za břicho. A z té krávy se v tu ránu spustí do vědra, které sedlák drží mezi koleny, proud bílé tekutiny. Musela to být voda z bylinek, protože to moc zavonělo loukou. Chlapec si vzal kartáč a šel od krávy ke krávě a všechny je čistil. Ano, tohle všechno jsem viděl. Tito lidé byli ke zvířatům přátelští a milí a sloužili jim. Co však lidé dělají se vši tou bílou bylinkovou vodou, to vám nepovím. To je potřeba ještě vyzkoumat. Možná, že se v tom koupají.

Příštího dne jsem putoval dál, dolů do údolí. Došel jsem až k velikánskému statku, mnohem většímu, než byl ten předchozí. Všechno tu

však bylo podivuhodně ztichlé. Před domem žádná květina, žádná zahrádka. Na dvoře nekřákaly slepice, po krávi ani památky. Jářku, kdepak jsou všechna zvířata? A tu jsem vklouzl do jednoho podlouhlého stavení. V drátěných klecích zde dřepělo na stovky uvězněných slepic, sotva že se mohly pohnout. Byly skoro úplně nahé, bez peří, a z dlouhé chvíle si vyškubávaly i ta poslední brka, která jim ještě zbývala. Dívaly se bezútěšně, smutně ven z klecí. – Šel jsem do obydlí krav. Měkkou slámu jsem však nespátril. Zvířata stála a ležela na kovových mřížích a nebylo nikoho, kdo by jim dal jméno. Nikdo je nevyvedl ven na pastvu. Na louce rachotily stroje. Nebylo zde slyšet bzukot včel, kolem neprolétla jediná vlaštovka. Žádný člověk si neprozpěvoval písničku. Z jedné skříňky ve stáji zato vřestěly hlasy podobné těm lidským. Dva tři lidé pobíhali s nazlobenými obličejí okolo, jakoby je práce ani trošičku netěšila. Sedlák vztekale nadával svému pomocníkovi, protože se jim porouchal nějaký stroj. Na všech loukách a polích kolem dokola to páchlo po jedu, nejvíc tam, kde nějaký muž stříkal žlutou vodu do koruny stromu. Udělalo se mi špatně a tak jsem raději vklouzl nazpět do země. V půdě jsem neviděl skoro žádné žížaly. A když jsem pak přece jen jednou potkal, tak jsem od ní slyšel jen nářky: „Všechny mé žížalí sestřičky se už odstěhovaly. Půda je tu čím dál tvrdší a kyselejší. Když jíme její kousičky, tak nás to pálí v bříšku!“

Ano, pane králi, tak tomu bylo u zlostného sedláka. A já si kladu otázku: Začínají už lidé zapomínat, že jim zvířata byla svěřena? Vždyť se přece i ona chtějí radovat ze života! Proč se stále více lidí stává nepřáteli zvířat?“

Vandro dovyprávěl.

Král skřítků hleděl zamyšleně před sebe. Pak promluvil: „U lidí se stále zřetelněji rozlišují dva druhy: Ti jedni milují Zemi, zvířata, rostliny, opatrují je a starají se o ně. Ti druhí mívají však často temné myšlenky. Pak zapomínají, že také zvířata prožívají radost a utrpení. Tito lidé si neváží Země a jejích stvoření. My skřítkové se však budeme radovat z každého člověka, který Zemi, rostliny i zvířata miluje!“

vybral, upravil a přeložil
Radomil Hradil

O PODSTATĚ SKOTU

Podle přednášky Erdmuta Hoernera, Pforzheim, 4. 2. 1995
zpracoval Radomil Hradil

Rudolf Steiner ve svém Zemědělském kursu opakovaně zdůrazňoval, že chceme-li pochopit podstatu mnohých přírodních jevů a procesů, musíme přitom vycházet z člověka, z anatomického a funkčního uspořádání jeho těla (popřípadě jeho těl). Proto budeme i my v naší dnešní úvaze o skotu vycházet ze znalostí o člověku.

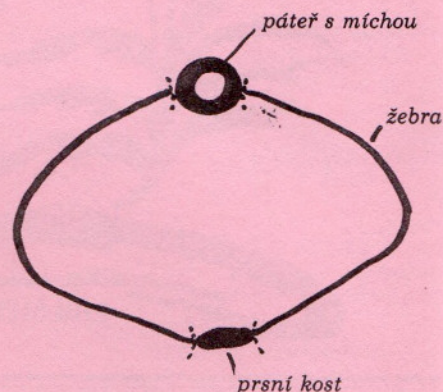
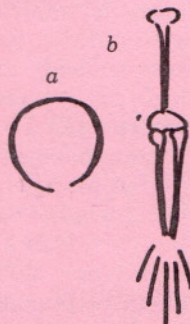
Rudolf Steiner hovoří o člověku jako o trojčlenném organismu, který se skládá ze tří hlavních sfér: z hlavy, hrudi a břicha jako centra látkové výměny, k této třetí oblasti řadí pak i končetiny. Každá z těchto částí je sídlem jedné ze třech duševních sil: ve hlavě sídlí myšlení, v hrudi cit a v břiše vůle člověka. Hlava představuje jeden pól, pól chladu a smrti. Pól, který je téměř nepohyblivý, v němž odumírají mozkové buňky a v němž se rodí chladný intelekt. Protipólem jsou končetiny nasměřované svou činností, svým pohybem do okolí, a břicho, v němž bují život. (viz. obr. č. 1)

Spojení mezi těmito dvěma extrémami zprostředkovává rytmický střed, hrud' s pulsujícími orgány srdcem a plícemi. (viz. obr. č. 2)

Vůle a intelekt mohou vést ke zkáze světa, nejsou-li propojeny, proniknuty srdcem.

Podobnou trojčlennost však nacházíme i v hlavě samotné. Mozek je místem absolutního pokoje, nachází se v prostoru uzavřeném kostěnou schránkou. Protipólem je pohyblivá dolní čelist, kterou používáme, chceme-li jíst a mluvit, tedy k aktům spojeným s vůlí! Střední oblastí je ob-

Obrázek č. 1.
Kostra hlavy (a) má kulovitý tvar. Jde o vnitřní prostor ohraničený kostěnou schránkou. Naopak **kosti končetin (b)** směřují paprskovitě do svého okolí. Do okolí směřuje i činnost končetin.

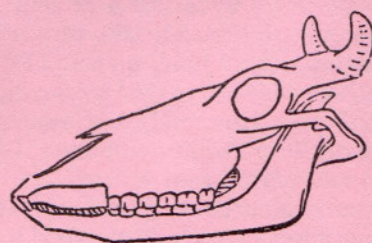

Obrázek č. 2

Průřez kostrou hrudi. Na jedné straně uzavřený prostor hrudního koše a nervovou hmotou vyplněná páteř, na druhé straně ovšem paprskovitá žebra připojená klouby k páteři a prsní kosti.

last smyslových orgánů, které nám zprostředkovávají spojení s okolním světem. Podíváme-li se na lebku skotu, pak vidíme, že je zde výrazně posílena partie dolní čelisti, zatímco mozkovna je jen nepatrná. (viz. obr. č. 3)

Věnujme se však nyní chrupu člověka a zvířat. Rozeznáváme v podstatě tři druhy zubů: řezáky, kterými potravu ukusujeme a které nám nejvíce pomáhají při vnímání chuti, dále stoličky, které potravu rozměl-

Obrázek č. 3

Lebka skotu. Chybí špičáky a horní řezáky. Vyvinuty stoličky.

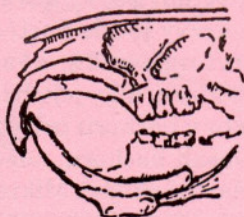
ňují a usnadňují tak její trávení, a nakonec dýky špičáků. Lidský chrup je velmi harmonický a vyvážený, u jednotlivých skupin zvířat představuje však utváření chrupu určitý extrém.

U chrupu skotu si můžeme všimnout především neobyčejně vyvinutých stoliček. Řezáky jsou pouze

v dolní čelisti a špičáky chybí docela. (viz. obr. č. 3) Celý chrup je uzpůsoben zpracovávání velkého množství potravy, již v utváření chrupu je nejvyšší specializace skotu na trávení a zažívání.

Druhým extrémním specialistou je hlodavec. Jeho řezáky, zvané hlodáky, jsou vskutku obrovské. Charakter řezáků mají však dokonce i stoličky. Špičáky opět chybí. (viz. obr. č. 4)

Obrázek č. 4
Lebka bobra.
Chybí špičáky.
Vysunutý
především
řezáky.

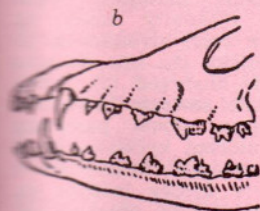
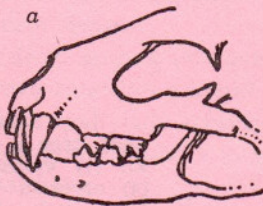

Zamysleme se nyní, jakými jsou hlodavci vlastně zvířaty. Ať už se jedná o myš, bobra, křečku nebo zajíce, jedno mají společné: úžasnou plachost. Neustále ve střehu! Mnohdy mají i obrovské oči a uši. Jsou to zvířata smyslů, tak jako krávy jsou zvířaty trávení.

Třetím extrémem jsou dravci. Mají neobyčejně vyvinuté špičáky, charakter špičáků však mají i stoličky, vzpomeňme si jen na mohutné a ostře trháky! (viz. obr. č. 5)

Obrázek č. 5

Lebky rysa (a)
a psa (b).
Vysunuty jsou
špičáky
a trháky.

Dravci tvoří jakýsi střed mezi předchozími dvěma skupinami: Lev, když je na lovu, je mimořádně bystrý a vnímavý, když se však nažere, otupí a je ke svému okolí nevšímavý.

Uvedme si nyní přehledné rozdělení savců, kteří mají význam jako domácí a hospodářská zvířata. Z následujícího přehledu je zřejmé, že skot představuje naprostou krajnost, on se zpracování potravy týče.

ROZDĚLENÍ SAVCŮ

Hlodavci (tráví především tuky, oleje a škroby) Dravci (tráví bílkoviny) Kopytníci (tráví celulózu)

KOPYTNÍCI

Licho-kopytníci (koně) Nepřežvýkaví sudokopytníci (prasata) Mozolnatci (velbloudi) Přežvýkaví sudokopytníci

PŘEŽVÝKAVCI

Žirafy Parohatí (srnec, jelen, los, sob) Dutorozí (antilopy, kozy, ovce, skot)

PODSTATA ROHU A PAROHU

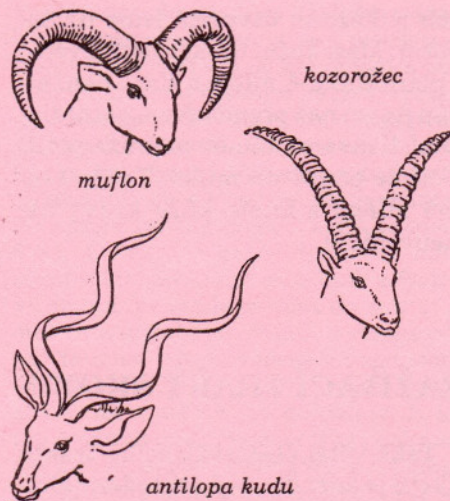
Z uvedeného přehledu je zřejmé, že jsou to právě přežvýkavci, kteří na hlavě nesou výrůstky. To naznačuje jistou souvislost mezi zažíváním a čelními výrůstky, ať už se jedná o rohy, parohy nebo růžky žirafy.

Roh je vlastně kůží, zrohovatělou kůží. Každý roh je posazen na kostěném násadci, jež přechází do kosti čelní a je utvářen do povlovné spirály. Je potažen silně prokrvenou, živoucí blanou (okosticí), která rohovinu produkuje. Proto je také vnější vrstva rohu vrstvou nejstarší (narozdíl od stromu). Také roh se stáčí do spirály. (viz. obr. č. 6)

Kostěný násadec rohu je zprvu kompaktní, teprve později v něm vznikají dutiny, vyplněné CO_2 , hovoříme o pneumatizaci. To se však děje pouze u krav! Nikoli u býků. U buvolů se s tímto jevem nesetkáváme ani u krav ani u býků. Zajímavostí je, že podobné dutiny lze nalézt i u slona, a to jak v čelisti, tak i v čelní kosti.

Paroh naprotitomu je útvarem kostěným. Je to vlastně jedinečný případ toho, že se u zvířete setkáváme s obnaženou, navenek čnicí kostí. Paroh je každoročně shazován,

Obrázek č. 6
Příklady utváření rohů:

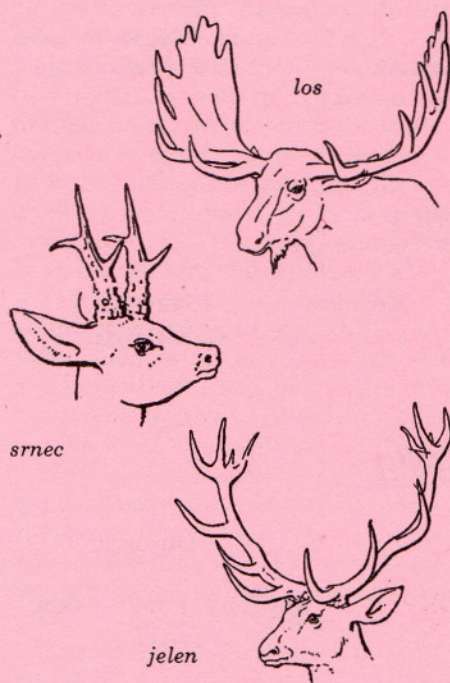

aby v příštím roce narostl znovu, tentokrát však již větší o jeden výčnělek. Během růstu je obalen okosticí, která pak odumře a je odřena. Před námi se objeví holá kost. (viz. obr. č. 7)

TŘI ZVLÁŠTNOSTI SKOTU

U skotu si můžeme všimnout třech zvláštností, jež bezprostředně souvi-

Obrázek č. 7
Příklady utváření paroží:

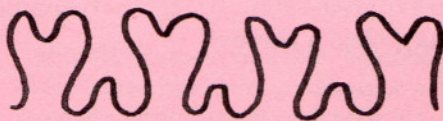
sejí s kůží. Je to jednak tvorba rohů, dále tvorba mléka a konečně tvorba kvalitního hnoje. O tom, že roh je kožním útvarem jsme již hovořili. Mezi kožní útvary patří ovšem i potní žlázy. A mléčná žláza není ničím jiným než přeměněnou potní žlázou! Kráva se téměř nemůže potit. Potí se pouze na mulci. Takže kromě mléka a hnoje kůže krávy nic neuvolňuje.

ZAŽÍVACÍ TRAKT SKOTU

Také větší část zažívacího traktu skotu je kožního, tedy ektodermálního původu a vznikla vchlípením pokožky během embryonálního vývoje. Ať už se jedná o ústní dutinu, jícen, bachor, knihu a čepce z jedné strany nebo konečník ze strany druhé. Pouze slez jako vlastní žaludek skotu a pak ještě tenké (dvanáctník, lačník a kyčelník) a tlusté střevo jsou vystlány sliznicí a panuje v nich kyselá reakce.

Tenké střevo krávy měří asi 54 metry a vytváří nádherně rytmický tvar kolem dokola kotouče okruží (tedy blány používané ke zhotovování pampeliškového preparátu),

aby se na něj posléze svinulo do bludiště střeva tlustého (tračník). (viz. obr. č. 8)

Obrázek č. 8
Tenké střevo skotu se vine v nádherné rytmice.

Spirálová tendence, které jsou střeva skotu přímo modelem (viz. obr. č. 9), je charakteristická i pro všechny kožní útvary: pro vlasy, chlupy, rohy, paznechty, nacházíme ji i u kravských předžaludků. A co je to vlastně spirála? Je to astrální gesto, gesto duše. Naprotitomu vidličnaté větvení parohu je gestem rostlinným. No a spirálovitý tvar má konec konců i kravinec...

JAK SKOT PŘIJÍMÁ POTRAVU

Co udělá kráva ještě před tím, než žrádlo vezme do huby? Zafuní! To znamená, že na potravu vydechne. Její dech obsahuje také teplo a vlhkost a to vede k tomu, že se z potravy uvolní její pach. A v tu chvíli se kráva nadechne, začichá. Nato vy-

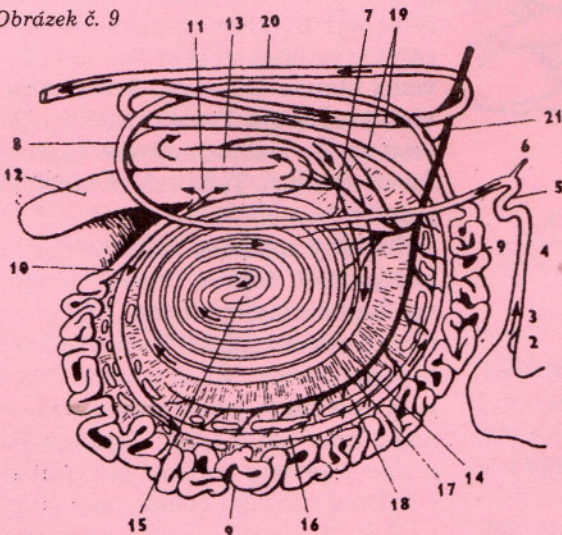
sune svůj dlouhý jazyk, trávu jím obkrouží, vtáhne do úst, přitlačí k bezzubému okraji horní čelisti a utrhne. Pak ji požvýká a důkladně ji přitom promísí se slinami. Deně tak vyloučí na 60 litrů slin! To je prosím skoro plná vana. A touto činností, tedy přijímáním potravy, stráví kráva každý den asi 8 až 11 hodin ve 3 až 5 žracích periodách.

Potrava putuje do bachoru. Ten je hlavním trávicím orgánem krávy. Do potravy se zde pustí obrovské množství nálevníků, kvasinek a hlavně bakterií, díky jejichž činnosti se teplota v bachoru pohybuje okolo 40°C. Obsah bachoru, oněch až 100 litrů, vlastně zkvasí. Mikroorganismy přeměnily celulózu na bílkoviny a odumírají. (viz. obr. č. 10)

Z bachoru přichází potrava do čepce. Tam se částečně odvodní a pak jsou z ní tvarovány žvance, které jsou vyvrhovány zpět do ústní dutiny, kde jsou důkladně přežvýkány. Než je kráva opět spolkne, přežvýkne každé sousto asi 40 až 60 krát. Celkově tak za den žvýká asi 30 až 75 000 krát, takže vlastně dojde k absolutnímu rozpuštění žrádla.

Následuje předžaludek kniha, který svými listy potravu rozemílá ještě jemněji, než jak toho byly schop-

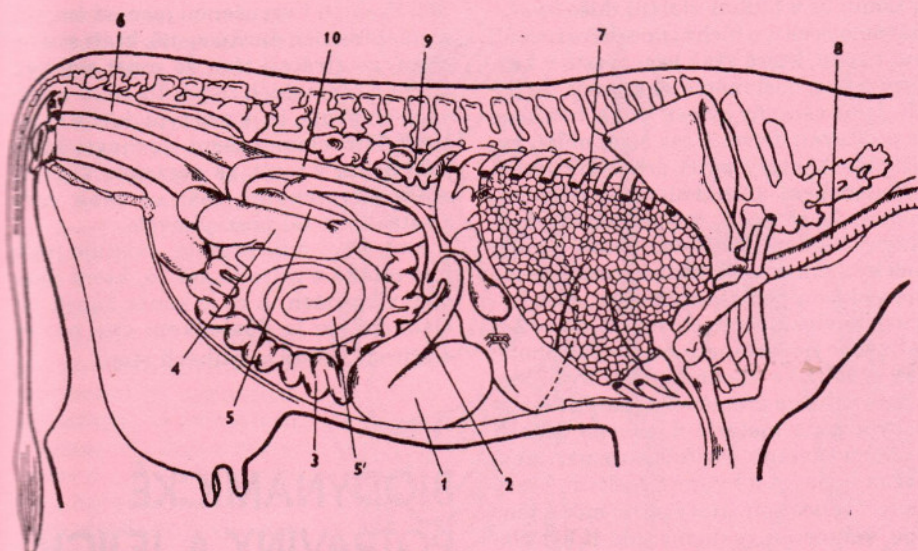
Obrázek č. 9

v centrálním závitě (15) a vytáčí se svými dostředivými závitě z bludiště. Poslední odstředivý závit (16) se oddálí od bludiště a visí společně s lačnickem na okruží (17), do něhož jsou uloženy četné mizní uzliny (18). Tračník vytvoří potom konečnou kličku (19), obkrouží tepnu okružní (21) a jako sestupný tračník (20) jde do pánevní krajiny, kde přejde v konečník.

(z knihy J. Bačina a kol.: Obecné základy chovu hospodářských zvířat)

Schematické znázornění střev u skotu. Ze žaludku (1) vystupuje dvanáctník (4) otvorem vrátníkovým (3). Zde tvoří žaludeční stěna uvnitř zátkovitý závěr (2). U jater tvoří dvanáctník jaterní kličku (5), kde do něho vstupuje žlučovod (6). Postupuje dále směrem kaudálním a přijímá vývod pankreatu (7). V otočení kyčelním (8) se obrátí směrem kranialním a přejde v kličky lačnicku (9). V kaudální části přechází lačník v kyčelník (10), který vstupuje do tlustého střeva otvorem (11) nacházejícím se mezi slepým střevem (12) a tračníkem (13). Tračník vytváří nejprve počáteční kličku (13) a v dalším průběhu se počne zavíjet do bludiště svými dostředivými závitě (14). Ve středu hludiště se obrátí

Uložení orgánů břišní dutiny u skotu při pohledu z pravé strany: 1 – slez, 2 – vrátník, 3 – kličky lačnicku, 4 – slepé střevo, 5 – tračník, 5' – tračnickové bludiště, 6 – konečník, 7 – pravá plíce, 8 – průdušnice, 9 – pravá ledvina, 10 – dvanáctník.

(z knihy J. Bačina a kol.: *Obecné základy chovu hospodářských zvířat*)

KRÁVA – BYTOST KOSMICKÁ

RUDOLF STEINER

Vybral a přeložil Radomil Hradil
(z přednáškového cyklu „Der Mensch
als Zusammenklang des
schaffenden, bildenden und
gestaltenden Weltenwortes“; GA 230)

Život zvířat není ani jejich smrtí uzavřen. Zvířata mají svůj význam pro vesmír. Letící orel je do jisté míry pouze obrazem svého vlastního bytí, letí jako orel fyzický. Po své smrti však ve svém letu pokračuje! V ducha přeměněná fyzická hmota orlí podstaty letí do světů, aby se spojila v jedno s duchovní hmotou duchovní země.

Vidíte, člověk přichází na nádherná tajemství všehomíra, prohlédá-li tyto věci. Teprve pak si člověk položí otázku, pročpak vlastně existují nejrůznější zvířata a jiné výtvořiny Země. Všechny totiž mají veliký, mají obrovský význam pro celý vesmír.

Pojďme nyní ke druhému extrému, kterým jsme se v těchto dnech též zabývali, pojďme k hinduistům tolik uctívané krávy. Zde máme tedy co do činění s druhým extrémem. Jako je orel velice podobný hlavě člověka, je kráva velice podobná lidskému systému látkové výměny. Kráva je zvíře, které tráví a zažívá. A, jakkoli zvláště to zní, toto trávicí zvíře sestává vlastně bytostně z duchovní substance, do níž je pouze vetknuta a vepnuta fyzická hmota, která je stravována. Zde je v krávě duchovní substance (Steiner kreslí na tabuli) a fyzická hmota zde všude proniká dovnitř a je duchovní substancí přijata a zpracována. To musí být provedeno s naprostou důkladností, proto je také trávicí trakt krávy tak rozsáhlý, tak důkladný. Je to ten nejdůkladnější trávicí trakt, jaký si jen člověk může představit, a v tomto smyslu obstarává kráva skutečně – abych tak řekl – nejdůkladnější živočišné bytí vůbec. Kráva je zvířetem vskutku důkladně. Živočišné bytí, tento egoismus zvířete, toto zvířecí jáství (Tier-Ichheit) snáší kráva vpravdě z vesmíru na Zemi do oblasti zemské tíže.

Žádné jiné zvíře nemá tentýž poměr mezi vahou krve a celkovou tělesnou vahou jako kráva; buďto má krve v poměru k tělesné váze více anebo méně než kráva; a váha má co do činění s tíží a krev s egoitou. Ne s egem, to má, jak víme, pouze člověk, ale s egoitou, s bytím jednotlivce. Krev dělá i zvíře zvířetem, přinejmenším vyšší zvíře. Skoro bych až řekl, že kráva rozluštila hádanku světa, jak udržovat správný poměr mezi tíží krve

ny stoličky. V knize je potravě též odebrána přebytečná voda.

Pak se potrava dostává do slezu, kde dochází k prudké změně. Kyselina chlorovodíková (HCl) způsobuje kyselou reakci žaludečních šťav, v nichž hyne veškerá mikroflóra. Bílkovina jejich těl je enzymy štěpena na jednodušší látky, které jsou přijímány přes stěnu slezu.

Přes tenké střevo se pak potrava dostává do střeva tlustého a konečníku, kde se opět vyskytuje střevní mikroflóra, a tak zde dochází k dalšímu trávení celulózy.

Kráva denně přežvykuje asi 8 hodin, celkově se tedy příjmu a zpracování potravy věnuje denně 16 až 18 hodin! 16 až 18 hodin denně se kráva oddává hmotě, vydává se okolnímu světu, tedy světu zemědělského podniku. Do služeb trávení je dán i pól hlavy. Kráva podstupuje absolutní oběť sebe sama. Potrava je v jejím dokonalém zažívacím traktu rozdracena, rozmělněna, rozložena, rozpuštěna, „spálena na popel“, to vše s takovou důkladností, že se uvolňují síly až dosud v hmotě drímající. Do hmoty rostlin jsou totiž uloženy síly, mohli bychom říci také informace povětrnostních podmínek daného roku,

konstelace hvězd, duševního života na statku, v krmivu tkví i lidská láska, s níž bylo o rostliny pečováno. To vše se během trávení ve skotu uvolňuje. Uvolňují se síly, které daly rostlinám tvar, jenž byl nyní rozpuštěn, síly života, ale také síly astrální, tedy praobrazy oněch rostlin. Co se však se všemi těmito silami děje?

U jelena, který má na hlavě – jak říká Steiner – kohouty či ventily, tedy kostěné paroží, jsou odváděny nazpět do kosmu, zpět ke Slunci a ke hvězdám. U skotu tomu tak ovšem být nemůže. Rohy jsou totiž pravým opakem paroží. Namísto aby tyto síly byly vyzařovány ven, jsou rohy i paznehty zadržovány a odráženy nazpět do vlastního těla. A tam se spojují s hmotou uvedenou v chaos, s obsahem trávicího traktu a niterně propojené s výkaly vycházejí ze zvířete ven. Proto je také kravský hnůj jednou z nejdrahocennějších materiálů na Zemi vůbec. Obětující své vlastní bytí, vnáší kráva duchovní síly do hmoty.

A nebylo to ani pro mléko, ani pro maso nebo k tahu, když byla kráva domestikována, nýbrž právě pro tuto úžasnou hmotu, která může svými kosmickými silami zúrodnit půdu, pro hnůj.

a tíží celého těla, chce-li být tak důkladně zvířetem, jak je to jen možné.

Vidíte, naši předkové nenazývali zvěrokruh „zvěrokruhem“ pronic zanic. Zvěrokruh je dvanáctičlenný, své celkové bytí člení do jisté míry na dvanáct jednotlivých dílů. Tyto síly, jež z kosmu od zvěrokruhu přicházejí, tyto síly nacházejí svou podobu právě ve zvířatech. Ostatní zvířata se však podle toho tak přesně neřídí. Kráva má dvanáctinu své tělesné váhy ve váze krve, u osla je to jen jedna triadvacetina, u psa jedna desetina. Všechna ostatní zvířata mají poměr jiný. U člověka je krev jednou třináctinou jeho tělesné váhy.

Vidíte, kráva směřuje k tomu, aby v tíži vyjádřila celé bytí zvířete, aby s největší možnou důkladností vyjádřila kosmos. To, co jsem v těchto dnech stále opakoval, že je totiž krávé vidět na jejím astrálním těle to, že vlastně uskutečňuje v hmotné materiální světe něco vyššího, to vyjadřuje kráva sama v tom, že ve svých vlastních váhových poměrech uchovává v platnosti dvanáctinné dělení. V tom je kráva kosmická. U krávy je vše zařízeno tak, že jsou do duchovní substance vpracovávány síly Země. Zemské tíži je vnuceno, aby se v krávé rozdělila v poměrech zvěrokruhu. Zemská tíže se musí podrobit a ponechat dvanáctinu na rozvinutí egoity. Kráva vnucuje do pozemských poměrů vše, co má z duchovní substance.

Taková je kráva ležící na pastvině, vpravdě duchovní substance, která do sebe přijímá zemskou hmotu, absorbuje ji, dává jí svou podobu.

Když kráva zemře, pak je tato duchovní substance, kterou v sobě kráva nese, schopna být i se zemskou materií pro blaho života celé Země touto Zemí přijata. Pravdu má ten, v němž kráva vyvolává tento pocit: Ty jsi právě obětní zvíře, neboť dáváš Zemi v podstatě bez ustání to, co potřebuje, a obnovuješ niternou čilost, niternou živoucnost Země.

A když se podíváte na jedné straně na pastvinu s kravami a na straně druhé na letícího orla, pak před sebou máte pozoruhodné, proti sobě stojící obrazy: orla, který, když zemře, vynáší zemskou hmotu, jež se stala pro Zemi nepotřebnou, když byla přeměněna v ducha, vynáší ji do dálav duchovní země; krávu, která, když zemře, dává Zemi materií nebe a tím ji obnovuje. Orel Zemi odebírá to, co už Země nemůže potřebovat, co musí nazpět do duchovní země. Kráva vnáší do Země to, co Země jako síly obnovy neustále z duchovní země potřebuje.

Zde vidíte, jak se z iniciační vědy jakoby vynořovaly pocity. Většinou totiž mají lidé zato, že iniciační věda, tu že člověk zkrátka studuje, aniž by mu poskytl něco jiného než pojmy a ideje. Člověk si prostě naplní hlavu idejemi o nadsmyslových věcech. Tak tomu však není! Pronikáme-li stále hlouběji do té-

to iniciační vědy, tak se dostaneme až k tomu, že z hlubin vlastní duše vyzvedáváme pocity, o nichž jsme dříve neměli ani tušení, které však jsou přesto v každém z nás; dostaneme se k tomu, že pocítujeme všechny bytosti jinak, než jsme je pocítovali dříve. A tak Vám můžu vyličit pocit, který patří právě k živoucímu uchopení duchovní vědy, vědy iniciační. Je to pocit, kdy si musím říci: Kdyby na Zemi existoval pouze člověk, pak bychom museli, jestliže rozpoznáme opravdovou podstatu člověka, pak bychom si vlastně museli zoufat, že se Zemi vůbec nedostane toho, co potřebuje, aby jí totiž ve vhodnou dobu byla odebrána v ducha přeměněná materie a aby jí byla dána materie duchovní. Museli bychom vlastně pocítovat rozpor mezi bytím lidským a bytím zemským, který velice, velice bolí, který proto moc a moc bolí, protože si řekneme: Má-li být člověk na Zemi správně člověkem, pak nemůže být Země skrze člověka správně zemí. Člověk a Země se navzájem spotřebovávají, člověk a Země si nemohou být navzájem oporou! Co jedna bytost potřebuje, to ta druhá ztrácí; co potřebuje ta druhá, to ztrácí ta první. Neměli bychom žádnou jistotu sepětí života člověka a Země, kdyby se neobjevilo životní prostředí a kdybychom si nemohli říci: Co ve vztahu k vynesení na ducha přeměněné substance Země do země duchovní nedokáže člověk, to zvládá svět ptáků. A co člověk nedokáže, jde-li o předání duchovní substance Zemi, to zvládne přežvýkavci a kráva jako jejich reprezentant.

Vidíte, tím se svět uzavírá takříkajíc do jednoho celku. Vezmeme-li na zřetel pouze člověka, znejistíme ve svém pocítování našeho pozemského bytí; přibereme-li však do našeho zorného úhlu i to, co člověka obklopuje, získáme opět jistotu.

Teď se budete jistě ještě méně divit tomu, že tak hluboce do duchovna pronikající náboženský světový názor, jako je hinduismus, uctívá krávu; neboť kráva je zvíře, které Zemi ustavičně produkuje, které jí neustále dává duchovní substanci, kterou odebírá z kosmu. A vlastně bychom museli na realitu přeměnit obraz, přeměnit představu, jak země pod pasoucím se stádem krav radostně a čile žije, jak pod ním plesají elementární duchové, protože se jim díky bytí oněch bytostí, které se tu pasou, dostává výživy z kosmu. A vlastně bychom museli malovat tanec a plesání a vzdušný rej elementárních duchů, kteří obklopují orla. Namalovali bychom tak opětovně duchovní reality, v nichž, v jejichž nitru bychom pak uviděli to, co je fyzicky hmotné; viděli bychom orla, jak pokračuje ve své auře, v jeho auře bychom pak viděli hru a jasot elementárních vzdušných duchů i ohnivých duchů povětří.

Viděli bychom též pozoruhodnou auru krávy, která natolik odporuje pozemské-

mu bytí, poněvadž je zcela kosmická, viděli bychom i vzrušenou jasnost smyslů elementárních duchů země, kteří si uvědomí, co ztrácejí tím, že musí své bytí trávit v temnotách země. To, co se v krávách objevuje, to je pro tyto duchy sluncem! Tito elementární duchové, kteří jsou doma v zemi, se nemohou těšit ze slunce fyzického, těší se však zato z astrálních těl přežvýkavců.

Ano, moji milí přátelé, existuje ještě jiná nauka o přírodě než ta, která dnes stojí v knihách. A co je konec konců výsledkem, co je důsledkem oné nauky o přírodě, která v knihách stojí?

BIODYNAMICKÉ POTRAVINY A JEJICH OZNAČOVÁNÍ

Petr Dostálek

Specifika biologicko-dynamického zemědělství, jeho odlišnosti od jiných směrů ekologického hospodaření se neprojevují jen v konkrétních postupech a metodách používaných při hospodaření, ale také v označování jeho produktů. I mezi jednotlivými biopotravinami mohou být kvalitativní rozdíly a je nepochybné, že např. právě používání bio-dynamických preparátů či zohledňování konstelací se promítají do vnitřní hodnoty potravin. U potravin z biodynamického pěstování jde snad ještě ve větší míře (než je tomu u biopotravin z jiných variant ekologického zemědělství) o to, aby neobsahovaly rezidua pesticidů a umělých hnojiv, o kvalitu celého pěstelského postupu a jeho dopady na životní prostředí, jejich „ekologičnost“, o vnitřní kvalitu

Obr. č. 1
Známka „Demeter“

a složení těchto potravin. O obsah vitálních, životních sil v nich, jejich „nabití“ pozitivní energií, o to aby poskytovaly člověku výživu nejen ve smyslu dodání živin. Navíc mohou být při jejich vzniku člověkem podporovány a rozvíjeny i aspekty sociální – např. zapojením širšího okruhu lidí do jejich produkce a distribuce nebo účastí postižených osob při pěstování.

Na kvalitě biodynamických surovin a výrobních postupech vycházejících z anthroposofie staví často svoji pověst firmy, které vyrábějí přírodní kosmetiku, dietetika a léčiva. Zde jsou nejznámější především firmy Wele-da a Wala, jejichž výrobky jsou u nás dnes k dostání.

Potraviny z biologicko-dynamického pěstování se zpravidla označují symbolem „Demeter“. Jde o stylizovaný obrázek rostliny s kořeny, listy a plodem doplněný slovem „Demeter“ – vše uzavřeno v oválném či kruhovém tvaru (viz obr. č. 1). Deméter byla starořecká bohyně úrody a plodnosti, která naučila lidstvo pěstovat obilí a přivedla je tak k usedlému způsobu života. (viz obr. č. 2)

Produkty z přechodného období na biologicko-dynamické pěstování se někdy označují slovem „bio-dyn“. V zemích, v nichž je zavedena národní značka pro produkty ekologického zemědělství (biopotraviny) se tato používá zpravidla i pro biodynamické potraviny a doplňuje se slovním dodatkem „z biologicko-dynamického pěstování“ nebo „biologicko-dynamický“ apod. Statky, které mají vlastní ochranou známku používají často slovního označení „z biologicko-dynamického pěstování“ ve značce nebo je tzv. „Demeter“ rostlina součástí značky, někdy případně i se slovním označe-

ním. Záleží na konkrétní zemi, obecně je známka „Demeter“ nejpopulárnější a nejznámější pravděpodobně v Německu (zde nemají společnou známku pro biopotraviny). (viz. obr. č. 3)

Souhrnně řečeno při hledání biodynamického produktu bychom se

a zahradníků zajímá o biodynamické postupy a snaží se některé z nich aplikovat je těch, kteří by splňovali přísné biodynamické směrnice plně a beze zbytku dosud málo. Dalším úskalím by pak u nás, kde je obecné povědomí o biopotravinách na nízké úrovni, mohlo být oddělení

měli na trhu či v obchodě zaměřovat především na slovní označení „biologicko-dynamický“ a grafický znak – obrázek „Demeter“. Pro toho, kdo má příležitost zajet si automobilem na statek, je pak zárukou spíše než co jiného osobní kontakt s biodynamickým rolníkem a znalost konkrétního hospodářství.

V Evropě a ve světě se řada firem specializuje téměř výhradně na zboží biodynamického původu. Tak např. sicilská firma „Salamita“ založená sourozenci Salamitovými v roce 1972 přešla od bioproduktů plně na biodynamické zboží. Její doménou jsou jižní plody jako mandarinky, pomeranče, grapefruity, citróny apod., ale dodává i biodynamickou zeleninu, sušené ovoce, koření, mošty apod. vše od více než 50 pěstitelů. Společnost „Wanadis“, působící ve Švýcarsku, se soustřeďuje na suché výrobky jako jsou obiloviny, hrozinky, ořechy, semena apod.

Na místě je otázka po českých biodynamických potravinách a jejich označení. Tato zůstává však zatím otevřená. I když se stále více našich rolníků

Obr. č. 2 Bohyně plodnosti Deméter předává Triptolemovi obilí. (Linoryt W. Scheibeho podle starořeckého reliéfu)

Der Anbau
mit Naturdünger und
Heilkräuterzusätzen

Das Wachstum
gefördert durch
Präparate aus
Kuhmist und Quarz

Die Produkte
schmackhaft
und bekömmlich

Demeter

ERZEUGNIS

aus biologisch-dynamischem Anbau

Das Warenzeichen
für DEMETER-Qualität

Erzeuger/abgepackt durch:

Werkgemeinschaft
Gärtnerei Willmann u. Partner KG
7143 Vaihingen/Enz 3, Tel. 07042/14048
7121 Ingersheim, Tel. 07142/53309

Bundesrepublik Deutschland

Erzeugnis:
Sorte:

Klasse:	Kilo:	Stück: Bund:	Größe:

Obr. č. 3 Příklad etikety pro biodynamické zboží v Německu

biodynamických produktů od jiných biopotravin. Zatím ani naše předpisy nerozlišují biodynamický produkt a celostátní ochranná známka („zelená biozebra“) platí pro biopotravinu obecně. Postupem času však nutnost odlišení biodynamických potravin jistě vyvstane.

O PODSTATĚ ZVÍŘAT

FRIEDRICH SATTLER

Z knihy „Zemědělský podnik biologicko-dynamický“ (Der landwirtschaftliche Betrieb Biologisch-dynamisch) od autorů Friedricha Sattlera a Eckarda von Wistinghausena vybral a přeložil Radomil Hradil

Naše Země je vedle příslušníků světa rostlin zabydlena i řadou různorodých druhů zvířat. Evoluční nauka vycházející z duchovní vědy Rudolfa Steinera ukazuje vývoj od zvířete k člověku v jasném světle. Na cestě ke zrodu člověka zůstávají různé živočišné formy, nevhodné jako fyzická, tělesná schránka pro lidskou duši a ducha. Teprve až vývoj těla dospěje tak daleko, že umožňuje skutečnou úlohu, které na lidstvo čekají, započne vtělení člověka na Zemi.

Nejdéle si svou učenlivost uchovávají lidoopi, přesto však zůstávají velmi vzdáleni pravému obrazu člověka. Pro zvířata je charakteristické předčasné ukončení vývoje, strnutí a specializování se, pouze člověk zůstává dlouho plastický a schopný vývoje. Je nejdéle odkázán na rodičovskou péči a dokáže, ba musí se dlouho učit, než začne samostatně myslet a jednat. Zvíře ustrne ve svých způsobech chování, chová se již od mládí přiměřeně svému druhu. Největším omylem při výzkumu chování je přenášení poznatků ze světa zvířat na lidi.

Duševně duchovní podstata člověka usměrňuje z nadmyslového světa vývoj v živočišné říši. To je příčinou animální evoluce, a ne „boj o přežití“. Obětní akt třetí přírodní říše umožňuje člověku jako myslící, duchem a duší nadané svobodné bytosti vzpřímené chůze dostát svým pozemským úkolům.

Proto naplňuje nezaujatého člověka hluboký soucit se zvířaty. Rolník by si pak měl uvědomit, že jeho mimořádným posláním je láskyplně pečovat o jemu svěřená hospodářská zvířata a starat se také o divoce žijící druhy a tam, kde to

je jen trochu možné, zachovávat pro ně jejich původní stanoviště.

V průběhu zemského vývoje se svět zvířat proměňuje v souvislosti s měnícími se podmínkami okolí. K té či oné krajině s jejím typickým rostlinným porostem patří určitý stav divé zvěře. Nedojde-li k rušivému zásahu člověka nebo přírodní katastrofy, vytvoří se mezi živočišnými druhy rovnováha v závislosti na přirozené osobitosti a úrodnosti stanoviště. Velcí býložravci se většinou vyskytují ve stádech a podstupují často dlouhá putování po zemském povrchu v rytmu ročních období, v souvislosti se svou potřebou potravy.

Rostlina žije v polarizovaném prostoru mezi sluncem a zemí, v prostoru vzájemného pronikání kosmických a pozemských sil, mezi světlem a humusem, poutána na místo svého růstu.

Vyšší zvíře žije v polarizovaném prostoru svých pudů a žádostí, hladu a žízně, rozmnožování a her, smyslové činnosti a touhy po pohybu, poutáno na svůj druhově typický způsob chování.

O VÝZNAMU SKOTU

Skot patří k velikým býložravcům, mezi přežvýkavci zaujímá pak mimořádné postavení. Díky své schopnosti přeměňovat za pomoci žaludeční a střevní mikroflóry na vlákninu a balast bohatá krmiva ve vysoce hodnotnou živočišnou bílkovinu hraje skot významnou roli v lidské výživě.

Na rozdíl od obilních konzumentů, jako je prase nebo slepice, není potravním konkurentem člověka. Mléko a mléčné produkty představují vysoce hodnotné potraviny obsahující všechny životně důležité součásti. Oproti vepřovému má hovězí maso vyšší obsah proteinů a vitamínu A a je zdravější, poněvadž je lidskými játry, která jsou dnes většinou přetížena, snadněji zpracováváno. Kromě zhodnocení zelené hmoty má skot veliký význam i pro udržení úrodnosti kulturních půd. Základní druhy pícnin, které se pěstují pro krmení skotu, tedy leguminózy a traviny, stejně jako harmonicky působící hnůj, mají v rámci mnohostranného osevního postupu oživující účinek a zvyšují tak celkovou výkonnost zemědělského podnikového organismu.

O DOJNICÍCH

Již od pradávna je kráva považována za symbol úrodnosti a plodnosti. Zdravé stádo dlouhověkých, výkonných zvířat je

žat je obrazem harmonicky fungujícího organismu zemědělského podniku.

Divoké zvíře se díky instinktům, jež je s jistotou ovládají, chová za každé situace správně. Hospodářská zvířata však v průběhu domestikace své instinkty částečně ztratila.

Na jejich místo musí nastoupit péče ošetřovatele. Dříve se tak dělo na základě tradice a intuitivní schopnosti vcítění se, jedno i druhé se však do dnešních dnů sotva zachovalo. Uspořádání podniku a způsob chovu jsou dnes převážně určovány ekonomickými a organizačními hledisky, ačkoliv již máme díky výzkumu etologie k dispozici řadu důležitých poznatků o chování různých druhů zvířat.

Většina hospodářských zvířat patří mezi zvířata stádová, vykazující výrazné sociální chování a naléhavou potřebu pohybu. Způsob ustájení a chovu musí každému jednotlivému zvířeti umožňovat jeho druhu přiměřené chování.

Letní pastva a vazné ustájení se slámou nastýlanou lehárnou a výběhem v zimě nabízejí podle dnešních poznatků ty nejlepší předpoklady pro individuální ošetřování dojníc, současně jim poskytují možnost druhově vlastního chování.

Nevhodné mikroklima stáje snižuje odolnost zvířat proti chorobám. Nejen rostliny, nýbrž i zvířata potřebují dostatečné množství slunečního svitu, nemají-li se u nich projevit poruchy vyvolané jeho nedostatkem. Ultrafialové záření Slunce, které je okenním sklem do značné míry filtrováno, vyvolává v kůži tvorbu vitamínu D. Při jeho nedostatku se objevuje rachitida.

Poruchy zraku, především šeroslepost, náchylnost k bakteriálním infekcím, jakož i poruchy prokrvení sliznic mají často souvislost s nedostatkem vitamínu A. Ještě před nedávnem převládalo mínění, že tyto poruchy lze odstranit injekcemi tohoto vitamínu. Ukázalo se však, že si zvíře část vitamínu A musí vyrobit samo z karotenu (provitaminu vitamínu A). Krmivo bohaté na karoten a přímé sluneční světlo jsou nutné pro zdraví zvířete.

Na pastvě uléhá kráva vždy tak, aby nemusela vdechovat výdechy jiné krávy. Při oboustranně obsazeném krmeném stole na to musíme brát ohled.

K nejdůležitějším součástem péče o zvířata patří jejich čištění a pravidelná kontrola paznehtů. Čistota dojníc je důležitá z hygienického hlediska, kvůli

čistotě mléka, zároveň se ovšem také při čištění obnovuje a prohlubuje vztah mezi ošetřovatelem a zvířetem, neboť zvířata prožívají při této proceduře příjemné pocity. Ve vážné stáji bychom neměli tuto práci zanedbávat. Při volném ustájení, ve výběhu a na pastvě poskytneme prostřednictvím různých zařízení (drbací kůly a kartáče, půldruhého metru dlouhé pařezy a menší křoviska) zvířatům možnost, aby svou tělesnou hygienu prováděla sama. K sociálnímu chování krávy patří, že se zvířata se zhruba stejným postavením v hierarchii stáda pro ně příjemným vzájemným olizováním nepřístupných míst na krku a hlavě ošetřují a čistí. Člověk, pozorující stádo krav, má pocit, že i mezi zvířaty existuje do jisté míry „přátelství“ a „náklonnost“.

Při péči o paznehty jsou zvířata již zcela odkázána na člověka. Tři až čtyři týdny před a pak bezprostředně po skončení pastevní periody by měla být provedena kontrola a ostříhání paznehtů. Chovným býkům bychom měli paznehty ošetřovat každých šest až osm týdnů, neboť jejich sexuální aktivita je často snižována vadami paznehtů a s tím souvisejícími bolestivými změnami kloubů.

O KRMENÍ SKOTU

V podstatě můžeme u zvířete rozlišovat oblast nervové a smyslové činnosti (koncentrované v hlavě) a systém látkové výměny a pohybu; spojení obou těchto sfér zprostředkovává rytmický systém (dýchání a krevní oběh, plíce a srdce). Na vztah těchto třech systémů živočišného těla ke krmení hospodářských zvířat ukazuje Rudolf Steiner v Zemědělském kursu (1924).

Krmiva kořenového charakteru působí především na nervově smyslovou organizaci zvířete, krmiva listová a stonková mají speciální význam pro systém dýchání a krevního oběhu, zatímco krmiva květového a plodového charakteru rozvíjejí svou působnost v živočišném těle především v souvislosti s mechanismem látkové výměny a pohybového aparátu. Tvorba mléka se odehrává mezi látkovou výměnou a rytmickými procesy, proto každá odchylka od navykého rytmu okamžitě snižuje vyučování mléka.

a) kořenové krmivo

– mrkev, červená řepa, pastýňáky a cukrovka jsou obzvláště vhodné pro mladý dobytek, u něhož je důležitý správný rozvoj smyslové činnosti.

– krmná řepa už není skutečným kořenem, krmíme ji především dospělým zvířatům, hlavně dojnicím.

b) listové krmivo – sem patří klasické pícniny zkrmované dobytku.

c) květy, semena a plody – obiloviny, luskoviny, lněné semeno, olejninu a také kukuřice od mléčné zralosti; tato krmiva podporují látkovou výměnu i reprodukční procesy a dodávají síly pro vnější i vnitřní pohybovou aktivitu živočišné organizace.

Pratur žil pravděpodobně v lužních lesích a savanovitých krajinách. Vedle trávy se jeho potrava skládala z listů, bylin a plodů.

Schopnost skotu přeměňovat objemné krmivo ve vysoce hodnotnou živočišnou bílkovinu vyžaduje dostatečné množství tohoto krmení. V opačném případě dochází k výskytu chorob a poruch plodnosti.

Mají-li krávy dosahovat dostatečně vysoké dojivosti za dobrého zdravotního stavu, musí být navykly přijímat velká množství na balast bohatého krmiva. Tato schopnost se utváří již během odchovu mladého dobytka. 630 kg těžká dojnice by měla denně pozřít 16 – 20 kg sušiny, pak je s to dosáhnout hospodář-

Každá změna používaného krmiva, byť i krmiva méněhodnotného na kvalitnější, musí probíhat pozvolna. Bacharová a střevní mikroflóra potřebuje 10 až 14 dní, aby se přizpůsobila novým poměrům. Zvláště opatrně je třeba postupovat při obtížném jarním přechodu ze zimní krmné dávky ve stáji na letní pastevní odchov a při opačném pochodu na podzim.

Za plné zimní krmné dávky jsou dojnice namísto navykého pobytu ve výběhu vyváděny na pastvu. Poprvé ponecháme krávy na pastvině jednu hodinu, každý následující den pak o půl hodiny déle. S pasením začínáme při výši porostu 10 cm, pastviny necháme rychle přepást. Po dvou týdnech zůstávají zvířata na pastvině mezi dobami krmení ve stáji po celý den. Se zrychlujícím se růstem pastevních porostů můžeme pozvolna snižovat krmnou dávku ve stáji, nejprve omezujeme šťavnatá krmiva. Pro přikrmování je v této době vhodné především hrubší seno z ložské první seče. Za mírného počasí mohou krávy zůstat venku i přes noc. Přechod na pastvu by měl trvat celkem asi čtyři až šest týdnů.

O Vlivu Měsíce NA CHOV SKOTU

Rolník Heinrich Schmid z Korbachu zaměřil společně s Franzem Rulnim svou pozornost na souvislost mezi rytmy Měsíce a termíny připouštění skotu. Na základě jejich pozorování lze předpokládat, že přízemí Měsíce (perigeum) v okamžiku připouštění má za následek samčí typus potomstva, zatímco odzemí (apogeu) silně zdůrazní samičí tvary. Jestliže zároveň Měsíc přibývá (dorůstá), dojde v obou případech k podpoře bujného, bobtnavého růstu. Novoluní sebou přináší spíše štíhlý tělesný rámec s dlouhými končetinami a pevnými paznehty.

Na našem statku Talhof byla po více jak třicet let prováděna příslušná pozorování. Vycházelo se při tom z výzkumu jednoho stájeplemenných krav, které byly posuzovány podle zmíněných hledisek. Pracovník plemenářského úřadu srovnával předpoklady podle data připouštění se skutečností. Všechny zkoumané krávy byly zaznamenány v knize užitkovosti skotu, to znamená, že se minimálně pětkrát ote-

PRO PŘÍPRAVU BIOLOGICKO-DYNAMICKÉHO PREPARÁTU ČÍSLO 502 ZE ŘEBŘÍČKU

HLEDÁME JELENÍ MĚCHÝŘE.

NABÍDKY ZASÍLEJTE NA ADRESU

PRO-BIO ŠUMPERK - BIODYNAMICKÁ SEKCE

NEMOCNIČNÍ 53 • P. S. 116

787 01 ŠUMPERK

sky nutné dojivosti z krmiv přirozených pro přežvýkavce.

Důležitým předpokladem k tomu je mnohostranná, chutná krmná dávka. Přitom musíme respektovat požadavek krávy na absolutní pravidelnost. Dobu krmení a sled jednotlivých součástí krmné dávky bychom měli co možná nej přesněji dodržovat.

děna příslušná pozorování. Vycházelo se při tom z výzkumu jednoho stájeplemenných krav, které byly posuzovány podle zmíněných hledisek. Pracovník plemenářského úřadu srovnával předpoklady podle data připouštění se skutečností. Všechny zkoumané krávy byly zaznamenány v knize užitkovosti skotu, to znamená, že se minimálně pětkrát ote-

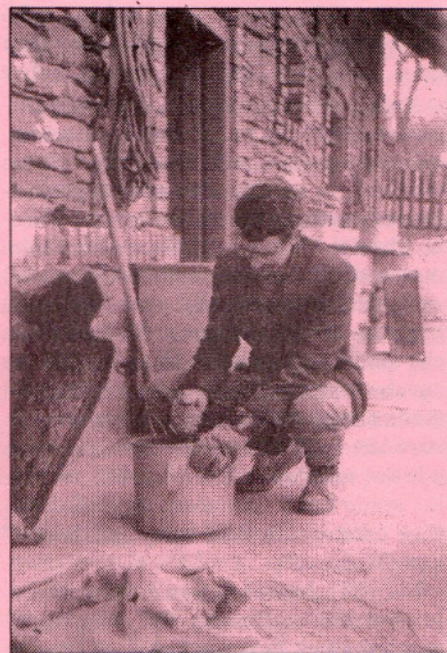
lily o dosahovaly vysoké průměrné dojivosti, takže zvířata s menší plodností a výkonností nebyla brána do úvahy. Posouzení skutečnosti se tedy v 55% shodovalo s předpokladem, zatímco ve 40% byla skutečnost podstatně lepší a pouze v 5% zde nebyla žádná shoda.

Od té doby ponecháváme na chov pouze býčky pocházející z příznivých termínů připouštění. Z deseti ročně odchovaných býků jich v průměru za 15 let devět přišlo k plemenným zkouškám. Ze 160 za tuto dobu zkoušených býků byli za neschopna plemenitby označeni pouze dva. Z uznaných býků obsadilo 25% po každé jedno ze tří prvních míst v žebříčku, 60% 4. až 10. místo a zbylých 15% některé z dalších míst. U samičích zvířat se výběr provádí teprve po prvním ote-

lení. Také zde se uvedené vlivy Měsíce v podstatě potvrdily, dobré, dlouhověké krávy však mohou pocházet i z nepříznivých termínů připouštění. Nepotvrdila se domněnka, že z připouštěcích termínů, které by měly podporovat samčí konstituci, se rodí více býčků než jaloviček.

Proto nedoporučujeme, aby se čekalo na obzvláště příznivé připouštěcí konstelace. Je-li na čase, aby kráva byla připuštěna, musí připuštění následovat při první vhodné říji.

Chtěli bychom, aby se tato krátká zmínka o našich zkušenostech a pozorováních stala podnětem pro vlastní práci. Existuje jistě ještě spousta neznámých rytmů, které budou muset být v budoucnu vyzkoumány, aby zemědělci pomáhaly v jeho praktické činnosti.

Improvizovaná příprava křemenáčku v železném hrnci na semináři v dubnu 1994
Snímek: archiv PRO-BIO

SPOLEČNÁ PŘÍPRAVA BIODYNAMICKÝCH PREPARÁTŮ – NOVÉ MYŠLENKY ZAPOUŠTĚJÍ KOŘENY

Petr Dostálek, PRO-BIO Šumperk

Přichází-li člověk do styku s novými myšlenkami a názory, brzo se začne zajímat o fyzickou, konkrétní podobu, projev těchto myšlenek v praxi, v každodenním životě. Nejprve o to, jak vůbec vypadají, ale ještě více o to, jak a zda fungují a účinkují. U některých věcí je možné toto „ověření“ provést někdy přímo bezprostředně na místě, jindy ne. Pak je možné např. cestovat do míst, kde tyto jevy běží nebo se je pokusit realizovat, uvést do života sám. A právě tento poslední případ je i případem biologicko-dynamických preparátů u nás.

Jejich zhotovování a použití bylo v našich krajích v letech do roku 1990 jen těžko možné a aplikace se dala s největší pravděpodobností jen na zahrádkách několika málo jedinců. Po roce 1990 je již bylo možné připravovat a používat avšak jejich známost byla mizivá. Situace se začíná měnit v roce 1993, kdy při sva- zu PRO-BIO Šumperk začala pracovat biodynamická sekce. Výsledkem jejího úsilí bylo též uspořádání prvního, veřejnosti přístupného, semináře o biologicko-dynamických preparátech na podzim v roce 1993.

Přestože v té době již několik skupin či jednotlivců preparáty ojediněle připravovalo, lze tento okamžik označit za jakýsi oficiální a konkrétní počátek, výchozí bod. Po něm dostávají tyto aktivity pravidelnost a rozšiřují se v mnohem větším měřítku. Navíc dochází také k šíření preparátů – ať už rozdělováním mezi účastníky seminářů, které se od té doby konají pravidelně, zasíláním poštou, nebo použitím preparátů u přátel a známých v okruhu biodynamických zájemců. Ruku v ruce s prací kolem preparátů začíná širší popularizace a propagace biodynamiky prostřednictvím novin, časopisů a knih. Na předních místech je třeba jmenovat dvě tiskoviny a to Valeriánu a Bionoviny. Valeriána je zaměřena na toto téma úplně, avšak vychází s velkými časovými odstupy. Bionoviny mají jako spotřebitelský měsíčník širší spektrum témat, biodynamika v nich však má pevné místo a kromě toho mohou Bionoviny informovat o aktuálních akcích a událostech.

Pravidelné preparátové semináře pořádané biodynamickou sekcí PRO-BIO Šumperk se staly již tra-

dicí. Konají se vždy ve dvou termínech – na jaře, (dubnu) a na podzim, (koncem září, počátkem října).

Na podzim začínají vždy v pátek večer a trvají až do nedělního odpoledne. Zaměřeny jsou na roháček (preparát číslo 500) a kompostové preparáty (z pampelišky, řebříčku, heřmánku, kopřivy, kozlíku a dubové kůry). Vedení podzimních seminářů je svěřováno zkušeným biodynamikům ze Švýcarska a Německa – vždy za přítomnosti překladatele – a v programu se střídají přednášky s praktickou výrobou preparátů. Při ní si všichni mohou zkusit plnění kravinců do rohů, nacpávání heřmánkových klobás, balení pampelišky do mesentérií a další neobvyklé postupy.

Při jarních jednodenních seminářích se společně drtí křemen a dělá preparát 501 (křemenáček) a vykopávají se na podzim zahrabané preparáty.

Mnohdy je na zúčastněných vidět, že podobné „operace“ předtím nikdy nedělali a většinou musí překonávat větší či menší odpor, aby se mohli dotýkat živočišných orgánů, potřebnými pro zhotovení preparátu a pracovat s nimi. Překonávání bariér pak je možná i otázkou sebepoznávání a příležitostí ke kladení otázek. Otázka nutnosti použití zvířecích

orgánů a zdůvodnění, proč právě těchto a ne jiných je často kladena přednášejícím. Na závalu pak není ani to, že řada lidí zatím nedokáže ošklivost a odpudivost, pocíťovanou k mnohdy skutečně nevábně vypadajícím částem zvířecích těl, překonat.

Při společné přípravě ve skupině se vždy najdou ti, kterým to vadí méně, a zastoupí ty druhé. Jiní mohou být ale užiteční a nepostradatelní třeba pravidelným sběrem a sušením bylin, které se děje vlastně v průběhu celého roku a jejich podzimní spojení s orgány a zakopání do země je jakýmsi završením. Potřebné byliny totiž rostou a kvetou postupně po celou vegetaci – pampeliška, kopřiva, kozlík, heřmánek, řebríček, dubová kůra – a ten kdo chce dělat preparáty si na to nemůže vzpomenout jen jednou za rok.

Další předností skupinového zhotovování biodynamických přípravků je možnost vyměňovat si s druhými své zkušenosti, pocity a názory což při individuální přípravě není možné. Navíc je mnohem snazší společně nasbírat všechny bylinky a připravit potřebné orgány z jatek i ve větším množství než by dokázal jednotlivec. Semináře tak nabízejí příležitost lidského a sociálního kontaktu a spolupráce pro celou skupinu lidí.

Dosud konaná setkání pak byla vždy nejen pracovní–vzdělávacími

*Tlučení křemene ve speciálním ocelovém hmoždíři (dole uprostřed) - duben 1995
snímek: archiv PRO-BIO*

semináři, kde se o preparátech přednášelo a kde se vyráběly, ale zároveň i přátelským „sejítím se“ s novými známými a nevědním lidským prožitkem pro všechny zúčastněné. To je také posláním biodynamiky jako celku – přenášet blahodárné síly kosmu a Zemi nejen do přírody ale i do lidského společenství, ve prospěch všech.

W. Scheibe a K. Nekovářová při plnění kravských rohů na podzimním semináři v roce 1994 - jak je vidět, šla jim práce pěkně od ruky. snímek: archiv PRO-BIO

KRAVINCOVÝ PREPARÁT

M. THUNOVÁ

Z knihy M. Thunové „Hinweise aus der Konstellationsforschung“ vybral a přeložil Radomil Hradil

Je to preparát, který jsme za pomoci biologicko–dynamických kompostových preparátů vyvinuli na naší pokusné stanici. Stáli jsme před otázkou, jak lze půdu vystavit častěji pozitivnímu působení kompostových preparátů, než jak se to děje pouze v rámci střídání plodin při hnojení preparovaným kompostem. Použití tohoto preparátu se zdá být velmi vhodným obzvláště v tzv. přechodném období na biologicko–dynamické hospodaření, kdy s jeho pomocí dosáhneme podstatného oživení půdy.

Upozorňujeme, že se v tomto článku nehovoří o rohovém preparátu 500 (roháčku), nýbrž o preparátu, jenž je jakýmsi posílením účinku kompostových preparátů.

Asi před 20 lety vyplynulo z pokusu jednoho ústavu ve Freiburgu, že rostliny, jež vyrostly na půdách s vápencovým podloží, ukládaly ve svém těle daleko méně jistých radioaktivních odpadních látek než rostliny, které rostly na křemenitých půdách té samé krajiny. Víceleté pokusy, které byly v tomto směru prováděny zřetelně ukázaly, že skořápky slepičích vajec mohou sehrát důležitou roli, jde-li o kalciové procesy v půdě a o regulaci hodnoty pH.

Dalším předmětem našeho výzkumu se stal čedič, který na jedné straně podporuje v půdě stále nové zvětrávací procesy, jež působí pozitivně na tvorbu jílových minerálů, a to je-li přidán do hnoje jako hrubozrnná moučka, na druhé straně pak vykazuje schopnost poutat dusík, a to je-li stání ve chlévě přímo posypáno jemnou moučkou. Při srovnávacích pokusech, sledujících vliv roháčku (500) a křemenáčku (501) na půdu a rostliny, bylo patrné, že by obě látky, čedič i vaječné skořápky, měly být v homeopatické podobě včleněny do biologicko–dynamických metod.

Za nosič těchto třech aspektů jsme zvolili kravinec. Krávám bylo dává-

no suché objemné krmivo tak dlouho, až jejich lejno získalo dobrou konzistenci. Pro přípravu preparátu jsem použili pět kbelíků čistého kravince, 100 g suchých, na jemno rozdrcených vaječných skořápek a 500 g čedičové moučky. To vše se vloží do dřevěné kádě, jednu hodinu míchá rýčem, což znamená, že se tato hmota dynamizuje. Polovinu směsi dáme do sudu, z něhož jsme předtím odstranili dno a zahrabali 40 až 50 cm hluboko do země, zbylou zeminu přihodíme kolem dokola sudu. K této první polovině přidáme jednotlivě kompostové preparáty. Přidáme druhou polovinu směsi a opět preparujeme. Nakonec mícháme pět kapek kozlíkového preparátu v 1 litru vody po dobu 10 minut, postříkáme směs v sudu, a sud překryjeme dřevěným víkem nebo prknem. Sud necháváme stát venku.

Asi za čtyři týdny se hmota v sudu promísí rýčem a za další dva týdny můžeme začít s aplikací kravincového preparátu. Při pokusech s roháčkem používáme 30g jako jednu porci na 1/4 ha, mícháme v 10 litrech vody. Kravincového preparátu používáme na stejnou plochu a stejné množství vody 60 g. Nejlepšího účinku na půdní proces docílujeme po třech postřicích, které můžeme provést během jednoho až dvou dnů z jednoho míchání. Zatímco roháček i křemenáček se musí míchat jednu hodinu, aby se dosáhlo jejich plného účinku, stačí u kravincového preparátu třetina této doby, totiž 15 až 20 min. Díky předchozímu dynamizování tato doba dostačuje. Kravincový preparát není v žádném případě náhradou roháčku, který se aplikuje při výsevech a týká se přímo rostliny. Náš preparát působí spíše jako podpora, aktivizování pochodů přeměny v půdě. Podněcuje činnost půdních organismů, takže dochází k větší syntéze humusových látek a následně získává půda lepší strukturu. Nejvhodnější je aplikace při zaorávání zeleného hnojení, rozmetání hnoje a kompostu při orbě na zimu. Při postřiku vypasené pastviny podpoříme přeměnu látek v půdě a nové obrůstání. Ve srovnávacích pokusech jsme díky postřiku tímto preparátem zaregistrovali podstatné zvýšení výnosu a proto jej praktickým vřele doporučujeme.

REGULACE ŠKŮDCŮ, PLEVELŮ A CHOROB V BIOLOGICKO – DYNAMICKÉM ZEMĚDĚLSTVÍ

(HOMEOPATIE V ZEMĚDĚLSKÉ PRAXI)

Radomil Hradil

NEŽ PŘIKROČÍME K ZÁSAHU

Poněvadž si v žádném ze směrů biologického zemědělství nemůžeme a ani nechceme pomáhat chemickými prostředky na ochranu rostlin, nabývá na velikém významu **prevence**. Měli bychom se snažit dosáhnout toho, abychom sami nesprávným hospodařením rozmnožování škodlivých organismů nenapomáhali, abychom dali více prostoru užitečnému hmyzu. Zařadíme-li v zelinářském podniku mezi záhony se zeleninou i jeden s kvetoucími bylinami (slunečnice, svazenka, hrách...), uděláme nesmírně mnoho pro to, aby se k nám slétnul a seběhnul ze širokého okolí hmyz, s jehož pomocí se vypořádáme se škůdci. Známým příkladem jsou zde pestřenky, tzv. vosenky, které se živí nektarem a zdržují se jen tam, kde něco kvete, jejichž larvy pak s velkým apetitem vysávají mšice.

Krtonožka obecná
(*Gryllotalpa gryllotalpa*)

Mezi důležitá preventivní opatření patří osevní postup, tedy důsledné a uvážené střídání plodin, dále rozumná výživa rostlin, tzn. nepřehnojovat a hnojit nejraději vyzrálým kompostem. Ponechávat rostlinám dost životního prostoru, aby jejich pletivo bylo pevné. Za prevenci je možno považovat i smíšené výsadby. Za všechny si uvedme alespoň mrkev a pórek, kdy mrkev odpuzuje molíka česnekového který napadá pórek, pórek pak „nevoní“ pochmurnatce mrkvové, jejíž larvy způsobují

„červivost“ kořene mrkve. A jako prevenci lze chápat i postřik výtažky z různých bylin, které mají rostlinu posílit. V bio–dynamickém zemědělství má svůj význam pro zvýšení odolnosti rostlin také aplikace dvou postřikových preparátů, jakož i hnojení kompostem ošetřeným šesti preparáty kompostovými.

Vedle prevence je v biologickém zemědělství důležitá i **tolerance**. Nesmíme propadnout panice, objeví-li se v porostu první škůdce nebo plevel, nýbrž měli bychom se učit chápat určitou přítomnost doprovodných rostlin a živočichů jako přirozenou a přírodě vlastní.

HOMEOPATICKÁ METODA REGULACE

Co však dělat, dojde-li k překročení určité dosud tolerované meze? V tomto případě nám biologicko–dynamické zemědělství nabízí alternativní řešení, které se nám může zprvu zdát velmi svébytné, velmi nezvyklé. Je na nás, abychom tato opatření vyzkoušeli a sami se udělali úsudek o něčem, co odporuje celé naší dosavadní zkušenosti. Biologicko–dynamická opatření proti plevelům, škůdcům i chorobám vycházejí z poznatku, že jak člověk, tak i zvířata a rostliny nesestávají jen z viditelného, fyzického těla, nýbrž že mají i vyšší, nadsmyslové složky, že každý rostlinný i živočišný druh má společnou, skupinovou duši. A právě na tuto duši se snažíme zapůsobit, té se snažíme „nahnat strach“. Tato duše je nehmotná, je nadsmyslová, tomu musí odpovídat i prostředek, kterým na ni chceme působit. Působení musí být homeopatické. Při přípravě homeopatického prostředku nám jde o to, abychom uvolnili síly vázané až

dosud na hmotu. Toho dosahujeme nejprve spalováním, pak dynamizováním a nakonec potencováním.

JAK NA ŠKŮDCE

Dojde-li k výraznému přemnožení nějakého škůdce, které už nemůžeme tolerovat, musíme sáhnout k přírodnímu zásahu. Posbíráme asi tak 50 až 60 exemplářů daného živočišného druhu a spálíme je na ohni z hořícího dřeva. Můžeme po pozemku rozprášíť již tento popel, jak to doporučoval tvůrce metody Dr. Rudolf Steiner, anebo můžeme popel dynamizovat, a to tím, že jej jednu hodinu drtíme a třeme v moždíři, porcelánové misce apod. Pak si připravíme roztok osmé decimální potence D8, kterým stříkáme. Postup při potencování je tento: nasypeme jeden gram směsi popela ze dřeva a škůdců do 9 g vody a 3 min. protřepáváme. Získali jsme první decimální potenci D1. Těchto 10 g dáme do 90 g vody a opět 3 min protřepáváme nebo mícháme. Máme D2. Kdybychom pokračovali takto dále, měli bychom u D8 již 100 000 litrů roztoku, což by bylo nezvládnutelné. Proto pokračujeme jen k D4 a pak odebereme menší množství a potencujeme dále. Postřik opakujeme tři dny po sobě. U myší a ptáků nespálujeme celé živošichy, nýbrž jen kůže z několika jedinců.

Důležitá je konstelace hvězd, za které spalování provádíme, a to podle toho, která planeta a které souhvězdí zvěrokruhu má na ten či onen živočišný druh obzvláštní vliv.

Denní motýly, mouchy, komáry a molice

spalujeme, stojí-li Slunce i Měsíc před Blíženci, ev. Venuše i Měsíc před Blíženci.

Múry a moly

při postavení Slunce a Měsíce před Beranem a Merkurů před Blíženci.

Roztoče varrou, mandelinku, krytonosce zelného,
jakož i ostatní brouky – Slunce před Býkem, stejně jako Měsíc.

Housenky osenic, krtonožku
Slunce před Býkem, Měsíc před Štírem.

Mšice
Měsíc před Blíženci, také Venuše a Měsíc před Blíženci.

Štítěnky a slimáky
Měsíc před Rakem, také Měsíc a Mars před Rakem.

Roztoče
Venuše nebo Měsíc před Vodnářem.

Ptáky a myši
Venuše před Štírem, Měsíc před Býkem.

Rožtok D4 můžeme uchovat a asi za 4 týdny při stejném postavení Měsíce ošetření znovu opakovat.

Nemůžeme ovšem očekávat, že po postřiku škůdce zmizí jako po mávnutí kouzelným proutkem nebo jako po postřiku chemickým jedem. Můžeme však očekávat, že se po opakované aplikaci škůdce z pozemku stáhne, že dostane „strach ze života“.

CO S PLEVELI ?

Podobná je i metoda regulace plevelů. U nich sbíráme semena, která pak spalujeme, popel dynamizujeme a zhotovíme roztok D8, jímž stříkáme. U plevelů rozmnožujících se silně také podzemními výhonky je vhodné přidat při spalování k semenům i něco z těchto částí jejich těla. Je možné posypávat pozemek i přímo popelem ze spálených semen, ukazuje se však, že dynamizovaný a potencovaný popel má mnohem větší účinek.

Také v tomto případě nedocílíme ovšem vytlačení plevelů z našeho pozemku ze dne na den. Postup je třeba opakovat po několik roků za se-

*Dynamizace popela škůdce v třecí misce.
Snímek: archiv PRO-BIO*

bou a do čtyř let bychom se obtížného plevelu měli zbavit.

Důležitý pro regulaci plevelů je i poznatek, že při zpracování půdy ve dnech, kdy Měsíc stojí v souhvězdí Lva, klíčí velké množství semen plevelů z půdní zásoby, zatímco při postavení Měsíce v Kozorohu je následné klíčení minimální.

OPATŘENÍ PROTI HOUBOVÝM PŮVODCŮM CHOROB

Většina chorob rostlin je způsobena houbami. Úkolem hub je odbourávat odumírající rostlinná a živočišná těla. Houbám patří horní vrstva půdy. Nad úroveň půdy, na těle rostlin, však nemají co pohledávat. Abychom je vrátili tam kam patří, můžeme provést postřik půdy okolo napadených rostlin, u stromů pak také kmene a silnějších větví, a to vývarem přesličky rolní. 10 g přesličky přelejeme 2 l studené vody a povaríme 20 min. Necháme zchladnout, přidáme dalších 8 l vody a dobře promícháme 10 min. Navečer provedeme postřik. Je dobré podpořit výstup šťáv a „prokrvení“ rostlin příštího

dne zrána postříkem zředěným kopřivovým kvasem.

Přesličkovým vývarem můžeme stříkat také preventivně po tři večery před úplňkem, který podporuje výstup hub nad úroveň půdy, musíme si však uvědomit, že tím brzdíme také pozitivní činnost hub.

Jestliže ani přeslička nepomůže, pak můžeme u ovocných stromů otrhat několik houbami napadených listů, nechat je rozložit ve vodě a touto kapalinou pak při postavení Měsíce v Raku postříkat koruny a kmeny stromů, postřík pak ještě dvakrát opakujeme, vždy po čtyřech týdnech. Při napadení plodů strupovitostí nebo moniliózou plody spálíme (Měsíc před Štírem), popel dynamizujeme, známým způsobem zhotovíme D8 roztok a třikrát po sobě v krátkém odstupu stříkáme. Za čtyři týdny opakujeme. Před spálením plodů bychom z nich měli nejprve odstranit semena.

Jak však již bylo řečeno na začátku, důležitá je především prevence. Musíme-li již sáhnout po razantnějších metodách přímého boje, nesvědčí to zrovna o našem bezchybném hospodaření.

MEDITATIVNÍ METODA

A na závěr bychom se mohli zmínit ještě o jedné metodě regulace škůdců, kterou doporučuje paní Thunová a kterou bychom mohli nazvat metodou meditativní.

Vždy v zimě, v době od 15. ledna do 15. února lze zapůsobit na skupinovou duši škůdce (případně i houby) přímo, vlastní meditací. V té době je třeba se onomu živočišnému druhu věnovat, studovat jeho životní zvyklosti, přemýšlet o něm, meditovat nad ním, a to vše ale s láskou. Pak můžeme dosáhnout toho, že se pro nás tento škůdce nestane v daném roce problémem. Zkuste si to, nemůže to být na škodu.

Z HISTORIE BIODYNAMIKY V ČESKÝCH ZEMÍCH

Petr Dostálek

V posledních letech zaznamenáváme stále více pokusů o zavádění některých prvků biologicko-dynamického hospodaření do praxe. Tyto snahy se koncentrují především kolem šumperského Svazu producentů a zpracovatelů biopotravin PRO-BIO, ale jsou zaznamenatelné i jinde. O aktivitách dnešních biodynamiků lze číst nejen ve Valeriáně a kdo si biodynamiku oblíbil může se s ní blíže seznamovat i v praxi.

Nezajímavá však určitě není ani skutečnost, že biologicko-dynamické aktivity u nás existovaly již před druhou světovou válkou. Dokonce na samotném Zemědělském kursu Rudolfa Steinera v Koběřicích byl v roce 1924 přítomen i jeden Čech. Byl jím Walter Kraus, nadšený stoupenec anthroposofie. Patřil k největším propagátorům tohoto učení a sám se věnoval nejrůznějším oborům. M.j. napsal spisek o vývoji úhoře říčního. Pozdější tragické osudy jeho rodiny však neumožnily praktické uskutečňování biodynamiky. Potomci W. Krause dnes žijí ve Švýcarsku a patří k příznivcům a obdivovatelům naší biodynamiky.

Impuls Zemědělského kursu se ukázal jako důležitá inspirace pro zemědělce. Ve vícero zemích se začalo se zaváděním myšlenek R. Steinera do praxe. Podle zlomků informací, jež máme k dispozici, tomu tak bylo i na několika místech u nás. Na Semilsku, kde je i dnes řada anthroposoficky orientovaných osob, hospodařilo snad bio-dynamicky několik rolníků; bohužel však chybí jakékoliv další údaje.

Mnohem více zpráv a informací máme o Pardubicku. To především díky vzpomínkám pana R. Hermannna z Pardubic, který je dnes možná posledním žijícím pamětníkem (je mu dnes devadesát čtyři let). Dle jeho vyprávění sousedil jeho

dům s domem pana Antonína Geryšera, předválečného ředitele pražské Weledy. Panu Hermannovi se dostal do rukou Zemědělský kurs a velmi ho zaujal. V té době docházela na přednášky Anthroposofické společnosti v Pardubicích i paní Berta Hrubá z Čepí u Pardubic, majitelka zemědělského statku. Její otevřenou a vnímavou duší zaujaly přednášky související se zemědělstvím, především pokusy sledující vliv rozsévачe na růst obilovin. Do Pardubic jezdil tehdy přednášet hrabě Polzer-Hoditz, spolupracovník R. Steinera. Klíčovým bodem je rok 1929, kdy přivezl pan Geryšer první preparáty z Německa a společně s panem Hermannem je začali používat a připravovat. Dálo se tak u paní Hrubé v Čepí, která pro to poskytla svůj statek. (V té době ji bylo již šedesát pět let.) První zřetelné výsledky se projevíly asi za tři roky a byly od té doby pozitivní. Obilí nepoléhalo ani po silných větrech, na rozdíl od sousedních neošetřených polí. Zrno bylo velmi kvalitní a byl o něj velký zájem ze strany pekařů. Ti za něj sami nabízeli vyšší platby. Spolupráce na statku paní Hrubé mezi ní, pány Hermannem a Geryšerem, inspirovaná Zemědělským kursem R. Steinera a hrabětem Polzer-Hoditzem, trvala úspěšně asi devět let. Byla ukončena až smrtí paní Hrubé.

Tyto vzpomínky potvrzují i dobové dokumenty z počátku třicátých let. V té době byl např. nabízen „odběr plodin získaných biologicko-dynamickým obhospodařováním půdy dle intencí Dr. Rudolfa Steinera“ právě ze statku v Čepí. V nabídce se vyskytovaly mouky, krupice, perličky, šrot ale též zelenina a špenát a brambory. Dodávka byla inserována s možností nákupu u konkrétního obchodníka ale i zaslání poštou a expedice až do domu. Jiná nabídka z té doby zase informuje o „zaroučeném čistém medu“, „získaném včelařením dle intencí Dr. Rudolfa Steinera“ – ten dodával pan Václav Hynek z Pelechova u Železného Brodu.

Všechny tyto údaje dokazují, že biodynamika u nás existovala už dlouho před válkou. Její přítomnost dnes tedy není zcela novou věcí ale

spíše pokračováním po dlouhém přerušení. Doufejme, že i dnes biodynamika a její produkty naleznou početné příznivce a znovu se budeme moci přesvědčovat o jejich přednostech.

(Děkujeme vřele panu Janu Matěchovi z Pardubic za poskytnuté materiály, které umožnily napsání tohoto příspěvku. Na adrese vydavatele uvítáme i každé další informace a zprávy, které mají vztah k historii naší biodynamiky.)

ANTHROPOSOFICKÁ A BIODYNAMICKÁ LITERATURA

Již v minulém čísle jsme se zmínili o existenci bio-dynamické příručky pro zahrádkáře. Chtěli bychom ještě jedenkrát upozornit na existenci této publikace, kterou je možno objednat na adrese: Nakladatelství Éós, Ludvík Procházka, Čechova 32, 170 00 Praha 7 – Letná.

Jedná se o knihu

**Biologicko-dynamické
zahrádkářství v praxi**

Napsala: Willy Schilthuisová

Éós Praha 1992, 264 strany

75,- Kč

Dále bychom případné zájemce rádi upozornili na nabídku anthroposofické literatury z nakladatelství Baltazar, které po listopadu 1989 vydalo již téměř dvě desítky titulů, kromě jiného i stěžejní díla Rudolfa Steinera, jako např:

Theosofie (úvod do nadmyslového poznávání světa a člověka)

Hlavní body sociální otázky

O poznávání vyšších světů

Filosofie svobody

Adresa je: Nakladatelství Baltazar, Zdena Opavská, H. Malířové 5, 638 00 Brno-Lesná

Vážné zájemce o anthroposofii chceme upozornit na existenci dvouměsíčníku „Anthroposofické rozhledy“, který vydává Anthroposofická společnost a na texty přednášek konaných v Praze. Bližší podrobnosti na adrese:

Anthroposofická společnost
p. o. box 285, Kaprova 12
pošta Praha 01, 110 01 Praha 1

Řada knih o biologicko-dynamickém zemědělství, převážně v německém jazyce, je v knihovně svazu PRO-BIO Šumperk.

POZVÁNKA NA BIO-DYNAMICKÝ SEMINÁŘ

Díky dobrým zkušenostem z minulých let i snaze podporovat další rozvoj biologicko-dynamického zemědělství u nás pořádá Svaz producentů a zpracovatelů biopotravin PRO-BIO Šumperk seminář „Příprava a použití biologicko-dynamických preparátů v teorii i praxi“.

Seminář proběhne na podzim 1995 (počátkem října) a jeho předpokládaná délka je dva dny (začátek v pátek večer, konec v neděli po obědě). Náplní budou teoretické přednášky a praktická příprava biologicko-dynamických preparátů pod vedením zkušených biodynamiků ze zahraničí. Přednášky budou tlumočeny do češtiny.

Zájemci a zájemkyně o účast nechtě se hlásí na adrese:

Svaz PRO-BIO,
bio-dynamická sekce,
Nemocniční 53, p. s. 116
787 01 Šumperk
tel: 0649/66 09 nebo 23 15
neb /23 11,
fax: 0649/23 15

Na základě zájmu Vám včas zašleme podrobnější informace.

VÝSEVNÍ DNY– KALENDÁŘ NA KAŽDÝ DEN NEJEN PRO BIODYNAMIKY

Na konci roku 1994 navštívila Českou republiku paní Thunová se svým synem Matthiasem. Návštěva se uskutečnila na pozvání svazu PRO-BIO Šumperk a byla živým seznámením s prací paní Thunové. Výsledkem byla i smlouva o vydávání Výsevních dnů uzavřená mezi svazem PRO-BIO a paní Thunovou. Svaz PRO-BIO tak získal všechna práva disponování (překlad, vydávání, rozšiřování atd.) kalendářem Výsevních dnů v České republice.

Brožura „Výsevní dny 1995“ s přesně rozepsaným kalendářem na jednotlivé dny, nejvhodnější pro setí a ošetřování plodových, kořenových, listových i květových plodin na zahradě byla vydána v lednu. Pro rok 1995 je však již, i přes pozdější dotisk, beznadějně rozebrána. Kniha „Výsevní dny“ vychází však každoročně a obsahuje, kromě kalendáře na příslušný rok i zajímavé výsledky konstelačních pokusů rodiny Thunových, pokyny k použití biodynamických preparátů, mystická témata.

Příznivé dny zde naleznou i včelaři a také hospodyně a kuchařky, protože kosmické rytmy ovlivňují třeba i kynutí těsta a kvalitu pečiva, trvanlivost řezaných květin ve váze a další věci v našem každodenním životě.

Svaz PRO-BIO vydává tuto útlou ale velezajímavou brožuru každý rok a ti, kdož by ji chtěli získat na příští rok nechtě si napíší na sklonku roku, kdy vyjde (v prosinci) přímo na PRO-BIO do Šumperka. Adresa: PRO-BIO (biodyn), Nemocniční 53, p.s.116, 787 01 Šumperk.

Svaz PRO-BIO chystá rovněž vydání knihy „Výsevní dny speciál“, která bude výběrem z toho nejzajímavějšího, co ve Výsevních dnech za posledních deset let vyšlo. Zájemci zde najdou zprávy o konstelačních pokusech s celou řadou plodin, ka-

pitoly o kompostu, zpracování půdy, ošetřování stromů podle kosmických rytmtů, osevním postupu na zahrádce, ale i pojednání filosoficko-mystická, např. o vodním živlu, o podstatě stromu, o jaderné energii, o věku Vodnáře atd. No a v neposlední řadě se zde čtenáři budou moci poučit i o astronomii, o mechanice nebeských těles, o rytmech, z nichž paní Thunová ve svých pokusech vychází. Kniha by měla vyjít letos, tj. v r. 95, a měla by se rozesílat zájemcům společně s Výsevními dny 96. Proto, pokud máte zájem i o tuto brožuru, objednávejte obě současně – ušetří se tak práce i náklady na dvojí zasílání.

VALERIÁNA – Nr. 4

1. Anstelle des Leitartikels:

Zwerg Vandro erzählt von seiner Reise in das Menschenreich und von seinem Besuch bei dem fröhlichen und dem zornigen Bauer (aus „Puck der Zwerg“ vom J. Streit, Übersetzung von R. Hradil)

2. E. Hörner: Über das Wesen des Rindes.

Die Kuh als das Verdauungstier. Das Verdauungssystem des

Rindes. Das Horn und das Ge-
weih. Die fruchtbare Kraft des
Kuhmistes. (Vorbereitet von R.
Hradil)

3. R. Steiner: Die Kuh – ein kosmisches Wesen.

Ein Ausschnitt aus einem Vortrag aus dem Zyklus „Der Mensch als Zusammenklang...“, GA 230 (Übersetzung von R. Hradil)

4. P. Dostálek: Wie kann man biologisch-dynamische Nahrungsmittel erkennen? Demeter als das Warenzeichen für die bio-dyn. Qualität.

5. F. Sattler: Vom Wesen des Tieres.

Die Bedeutung des Rindes; die Milchkuh; Kuhfütterung; die Mondeinwirkung auf das Rind. (Ausschnitte aus dem Buch „Der landwirtschaftliche Betrieb – biologisch-dynamisch“, Übersetzung von R. Hradil)

6. P. Dostálek: Die Präparate stellen wir gemeinsam her.

Einige Gedanken zu den Präparatetagungen des PRO-BIO-vereines.

7. M. Thun: Das Fladenpräparat.

Die Herstellung und Anwendung des Fladenpräparates von Frau Thun (Übersetzung von R. Hradil)

8. R. Hradil: Regulierung der Schadorganismen mit bio-dyn. Methoden.

Unkräuter, Schädlinge und Krankheiten, die Aschenpräparate, günstige Konstellationen, die meditative Methode.

9. P. Dostálek: Biologisch-dynamische Aktivitäten in der Tschechoslowakei in den 20. und 30. Jahren.

Erinnerungen an die Biodynamik vor dem zweiten Weltkrieg in der Gegend von Pardubice.

10. Kurzberichte, Mitteilungen.

– anthroposophische und biodynamische Literatur im Buchhandel und in der PRO-BIO-bibliothek

– Einladung zur Michaelitagung 1995

– „Aussaattage 1996“ – Hinweis auf die nächstjährigen Aussaattage und auf die „Aussaattage spezial“, eine Zusammensetzung der interessantesten Kapiteln der AT 1986–95.

„VALERIÁNA“ číslo 4

čtení pro přátele biologicko-dynamického zemědělství

(vychází jako samostatná příloha časopisu „INFORMAČNÍ BULLETIN EKOLOGICKÉHO ZEMĚDĚLSTVÍ“ číslo 11)

Připravena biologicko-dynamickou skupinou při svazu PRO-BIO Šumperk

Redaktor: ing. Petr Dostálek

Redakční rada: Prof. dr. Jan Bouzek DrSc., ing. Hana Bagarová, ing. Kateřina Nekovářová, ing. Vladimír, Lačňák, ing. Rudolf Židek

Vydává: Svaz producentů a zpracovatelů biopotravin PRO-BIO Šumperk - biodynamická sekce Nemocniční 53

p. s. 116 • 787 01 Šumperk,

tel. 0649/23 15, 66 09 • fax 0649/23 15

Objednávky, příspěvky, připomínky, náměty, finanční dary zasílejte na adresu vydavatele

Příspěvky podepsané plným jménem autora nemusí být totožné s názorem redakce

Redakční uzávěrka: 30. 6. 1995